Мĕн-ши вăл Тăван çĕр-шыв?

(Сингапур технологийĕсене тĕпе хурса йĕркеленĕ урок)

З.Н. ЛУКИНА*, Шупашкарти 36-мĕш шкулта чăваш чĕлхипе литератури вĕрентекен,*

И.В. СОРОКИНА*, Шупашкарти Кадет шкулĕнче чăваш чĕлхипе литератури вĕрентекен*

Тĕллевпе тупсăм: «Тăван çĕр-шыв» темăна уçса парасси.

Моральпе этика: Тăван çĕр-шыва юратма, ăна упрама вĕрентесси.

Предметăн пĕрлĕхлĕ результачĕсен тĕллевĕсем:

1. Йĕркелӳ. Кирлĕ информацие вĕренӳ кĕнекинче шыраса тупма пултарни.

2. Хутшăну. Тĕрлĕ мелпе мăшăррăн е ушкăнпа ĕçлесе информаци тупма пултарни.

3. Информаци. Материала вуласа тишкерме, кирлине суйласа илме пултарни, ĕçре схемăсемпе, ятарлă паллăсемпе усă курма пĕлни.

Предметăн ятарлă пĕлӳ илмелли тĕллевĕсем:

1. Вĕренекенсен пĕлӳ, пултару, хăнăху ĕçĕ-хĕлĕ. Блиц турти ыйтусем çине хуравлани.

2. Вĕрентӳ хевти-талпăнăвĕ. Харпăр хăй кăмăлне палăртса ыйтусем çине хуравлама пултарни.

Мелсемпе меслетсем: кăмăл ситуацийĕ, учитель сăмахĕ, ыйту-хурав, шырав, тишкерӳ, пăхмасăр калани, кану саманчĕ, «Виççĕ–иккĕ–пĕрре», киле ĕç пани.

У р о к ю х ă м ĕ

Вĕренкенсем ушкăнăн-ушкăнăн ларса тухаççĕ, кашни ушкăнра тăватшар ача, кашни вĕренекенĕн хăйĕн номерĕ.

I. Класа йĕркелени.

В ĕ р е н т е к е н.

Пĕр-пĕрне алран тытса

Хыттăн-хыттăн чăмăртатпăр. *(1-мĕшпе 4-мĕш, 2-мĕшпе 3-мĕш номерлĕ ачасем пĕрне-пĕри ал тытаççĕ.   )*

Куçран пăхса, йăл кулса

Пĕр-пĕрне сывлăх сунатпăр. *(Пĕр-пĕрин çине пăхса сывлăх сунаççĕ.)*

В ĕ р е н т е к е н. Ырă кун пултăр, юратнă ачасем*! (Ачасем учителе сывлăх сунаççĕ. Парта хушшине вырнаçса лараççĕ.)*

Мĕн-ши вăл Тăван çĕр-шыв?

Аякра-ши, çывăх-ши?

Аякра та, çывăх та!

Каласа парам, тăхта!

II. Ачасене хатĕрлени: темăна сӳтсе явмалли çивĕч ыйтăва пĕрле тупса палăртни.

В ĕ р е н т е к е н *(презентаципе паллаштарнă май).*

Çакă-им çĕр-шывăмăр?

Çак та, çак кăна та мар…

Сарлака Россия-Русь!

Никама та çук чару:

Тĕрлĕрен чĕлхепеле

Юрă хур, вĕрен, пупле…

Çавă-ши çĕр-шывăмăр?

«Çавă!» – тетпĕр яланах.

III. Системăллă пĕлӳпе ăнлавсене аса илсе пĕтĕмлетни, ăша хывни.

1. Экшен мелĕпе ĕçлени.

Кашни ушкăнра 1-мĕш ыйтăва 1-мĕш номерлĕ ача хуравлать, 2-мĕш ыйтăва – 2-мĕш номерли (малалла та çаплах), тĕрĕс хурав экран çине тухса пырать. Çавăн пекех экран çинче таймер ĕçлет. Хурава шутламалли вăхăт – 10 çеккунт.

Блиц ыйтусем:

1. Чăваш халăхĕн мăн аслашшĕсем камсем пулнă? (*Чăвашсен мăн аслашшĕсем пăлхарсемпе суварсем пулнă. XVI ĕмĕрте вĕсем хăйсене чăваш теме пуçланă.*)

2. Шупашкар хули çинчен летопиçре миçемĕш çулта чи малтан асăннăши? (*1469 çулта.*)

3. Чăвашсем сума сăвакан йывăç. (*Юман. Унăн пĕлтерĕшĕ – вăй, çирĕплĕх, ĕмĕрлĕх.*)

4. Чăваш вăрманĕнчи чи пысăк чĕрчун. (*Пăши.*)

5. Чăваш Республикинче миçе хула? (*Тăхăр хула: Етĕрне, Канаш, Куславкка, Сĕнтĕрвăрри, Çĕмĕрле, Çĕнĕ Шупашкар, Çĕрпӳ, Улатăр, Шупашкар.*)

6. Республикăри чи çамрăк хула. (*Çĕнĕ Шупашкар.*)

7. Чăваш халăхне çутта кăлараканĕ. (*Иван Яковлевич Яковлев.*)

8. Чăваш Республикин гимне кам çырнă? (*Сăвви – Илле Тукташăн, кĕвви – Герман Лебедевăн.*)

9. Тĕнчипе паллă виççĕмĕш космонавт, чăвашсен пĕрремĕш космонавчĕ. (*Андриян Григорьевич Николаев.*)

10. Будайка салинче çуралнă Граждан вăрçин геройĕ. (*Василий Иванович Чапаев.*)

11. Чăваш Республикин Пуçлăхĕ. (*Михаил Васильевич Игнатьев.*)

2. Ĕçе кал-кал йĕркелени. Ачасем шавласа кайсан учитель хăй суйласа илнĕ ритмпа алă çупать. Ачасен вара учитель хыççăн çакăн пек ритмпах алă çупмалла.

3. Кану саманчĕ. «Шăнтса лартни» вăйă.

Чăваш кĕвви янăрать. Ачасем класра вырăнтан вырăна куçаççĕ. Кĕвĕ чарăнсан ачасен пĕр хускалмасăр тăмалла. Учитель ыйту парать, хуравĕнче пĕр-пĕр хисеп пулмалла. Ачасен ушкăнăн-ушкăнăн пуçтарăнса тăмалла. Кашни ушкăнри ачасен шучĕ хураври хисеппе тӳр килмелле. Кану саманчĕн асра тытмалли тĕп уйрăмлăх – хурава никамăн та сасăпа калама юраманни.

Ыйтусем:

1. Халĕ миçемĕш урок пырать?

2. Энере миçе кун?

3. Халĕ миçемĕш уйăх?

4. Чăваш алфавитĕнче *Б* сас палли миçемĕш вырăнта?

IV. Тĕрлĕ пĕлĕве системăлани.

1. Ваттисен сăмахĕсемпе ĕçлесси. «Хуравне тепĕр сĕтел çинче шыра» вăйă.

Пĕр сĕтел çинче ваттисен сăмахĕсен пĕрремĕш пайĕ, тепĕр сĕтел çинче – вĕçĕ. Ачасен вĕсене тупса пуçтармалла. Вăйă тĕллевĕ: хăш ушкăн маларах пуçтараять. Экран çинче таймер ĕçлет. Ĕçе пурнăçламалли вăхăт – 3 минут.

Ваттисен сăмахĕсем:

1. Тăван çĕр-шыв – анне, ют çĕр-шыв – ама çури.
2. Ашшĕ-амăш пиллĕхĕ вутра та çунмасть, шывра та путмасть.
3. Анне – пурнăç пуçламăшĕ, кун-çул никĕсĕ, унăн вĕççĕр тĕрекĕ.
4. Анне – халăхăн шанчăкĕ, чысĕ, мухтавĕ.
5. Аттепе анне, Тăван çĕр-шыв пурри – телей!

2. Клоуз тест мелĕпе çыру ĕçĕ йĕркелени.

Малтан вĕрентекен клоуз тест мĕне пĕлтернине ăнлантарса парать, ĕçе еплерех пурнăçламаллине кăтартать. Фрейер модулĕпе усă курса ачасем клоуз тестпа еплерех ĕçлемеллине çирĕплетеççĕ. А 4 хута тăватă пая пайласа çыраççĕ: пĕрремĕш пайĕнче – определени, иккĕмĕшĕнче – характеристика, виççĕмĕшĕнче – хирĕçле тĕслĕх, тăваттăмĕшĕнче – тĕслĕх. Экран çинче таймер ĕçлет. Ĕçе пурнăçламалли вăхăт – 5 минут.

3. Сиктерсе хăварнă сăмахсене кĕртсе лартса текст йĕркелени. (*Ĕçе пурнăçламалли вăхăт – 10 минут.)*

Пурнăçланă ĕç тĕслĕхĕ:

Мĕн-ши вăл Тăван çĕр-шыв?

Ман шутпа, Тăван ***çĕр-шыв*** вăл – тăван хула, тăван урам, тăван шкул. Шупашкар – маншăн чи лайăх та чи илемлĕ ***хула***. Хусанта та ***пулнă*** эпĕ аттепе, Мускавра та. ***Вĕсем*** те илемлĕ, вĕсем те таса. Анчах та мана Шупашкар ***ытларах*** килĕшет. Мĕншĕн-ши ***çапла***? Мĕншĕн тесен эпĕ кунта ***çуралнă***. Шупашкар – ***манăн*** тăван хула.

Мĕн-ши ***вăл*** Тăван çĕр-шыв? Тăван çĕр-шыв вăл – манăн ***юратнă*** çемье. Манăн çемье вăл – аттепе ***анне***, асаттепе асанне, кукамайпа кукаçи, шăллăмпа йăмăк.

Эпĕ пысăк та туслă çемьере, хăтлă та ăшă ***хваттерте*** пурăнатăп. Маншăн пирĕн хваттер – чи хаклă ***кĕтес***. ***Çак*** хаклă кĕтес те, ман шутпа, Тăван çĕр-шыв.

Эпĕ çĕнĕ те пысăк шкулта ***вĕренетĕп***. Кунта манăн юратнă учительсем ĕçлеççĕ, манăн çывăх ***туссем*** вĕренеççĕ. Маншăн хамăн ***шкул*** – чи аван шкул. Вăл ***та*** Тăван çĕр-шыв.

Çулла эпĕ асаттепе асанне ***патĕнче*** пурăнатăп. Уйра çарран чупатăп, ***пĕвере*** шыва кĕретĕп, вăрмана çӳретĕп. Кашни кун ***хамăн*** сывлăха çирĕплететĕп. Маншăн асаттепе ***асанне*** ялĕ те – Тăван çĕр-шыв.

Пĕр сăмахпа, манăн Тăван çĕр-шыв вăл – Чăваш Ен тата ***Раççей.***

3. Ушкăнпа ĕçлени. Пĕр-пĕрне тĕрĕслени.

Партăсем çинче Чăваш Республикин картти выртать. Ачасен пĕр-пĕрне тĕл пулăва чĕнмелле. Кам хăш районта тĕл пулассине кура ачасем ушкăнсем çине пайланаççĕ. Пĕр-пĕрин ĕçĕсене тĕрĕслеççĕ, мĕншĕн ку е вăл варианта суйласа илнине ĕнентереççĕ. Хуравĕсем экран çине тухаççĕ.

4. Грамматика материалĕ.

V. Урока пĕтĕмлетни.

1 .Фрейер мелĕпе «Мĕн-ши вăл Тăванçĕр-шыв?» ыйтăва хуравлани.

Парта çинче А 4 хут выртать. Ăна тăвата пая пайланă. Варринче тĕп ыйту: «Мĕн-ши вăл Тăван çĕр-шыв?» Кашни ача хăйне уйăрса панă кĕтесре çак ыйтăвăн хуравне çырать. Ĕçе пурнăçламалли вăхăт – 1 минут. Вăхăт иртсен ушкăнсем вырăнсемпе ылмашăнаççĕ. Хăйсен шухăшĕсене «+» е «–» лартса палăртаççĕ, мĕншĕн çапла тунине сасăпа каласа ăнлантараççĕ.

2. Урокра мĕн çĕннине пĕлнине «Виççĕ–иккĕ–пĕрре» мелпе палăртни.

«3» – паянхи урокри чи интереслĕ самант.

«2» – паянхи урокăн 2 элементне ытти уроксенче те курма кăмăл туни.

«1» – татса паман ыйту.

3. Учитель сăмахĕ. Сăвă йĕркисене пăхмасăр калани.

В ĕ р е н т е к е н. Юратнă вĕренекенсем! Хамăрăн урока çак йĕркесемпе пĕтĕмлетес килет:

Тăван çĕр-шыв вăл пирĕн –
Çуралнă кил, умри йăмра.
Тăван çĕр-шыв вăл пирĕн –
Хитре янран кĕсле-тăмра.

Тăван çĕр-шыв вăл пирĕн –
Кил-çурт паран чунри хĕлхем.
Тăван çĕр-шыв вăл пирĕн –

Хурҫа татан тӑван чӗлхе.

Тӑван ҫӗр-шыв вӑл пирӗн –

Пӗрре анчах – пӗлер хакне.

Тӑван ҫӗр-шыв вӑл пирӗн –

Асран кайми атте-анне!

4. Ачасен пӗлӗвне хакласси.

V. Киле ӗҫ пани.

Виҫӗ ӗҫрен пӗрне суйласа илме юрать: Тӑван ҫӗр-шыв ҫинчен юрӑ ҫаврӑмӗсем тупса килмелле; сӑвӑ е ҫыхӑнуллӑ текст ҫырмалла.